

Ing. Otto Bobok

Mnísi Rádu templárov
ako ochrancovia horského sedla Machnáč
v severnej časti Kráľovskej cesty spájajúcej
Ponitrie so Stredným Považím

Trenčín 2017

Mnísi Rádu templárov ako ochrancovia horského sedla Machnáč v severnej časti Kráľovskej cesty spájajúcej Ponitrie s Považím

História kostola sv. Michala Archanjela v obci Petrová Lehota (1) ako aj tejto obce má pravdepodobne súvislosť s hradiskom, chotárny názov Hradisko; možno predpokladať, že ide o hradisko spomínané v listine z roku 1208 ako „mons Gradix“, pri ohraničovaní biskupského majetku „predium Bursix“ – predchodca Dobrašova, ktoré sa nachádza na vršku oproti hájovni medzi kopcom Machnáč, 569 m. n. m. a Hornými Motešicami (ešte tu vidieť zvyšky základov), kde sa zatáča cesta vedľa potôčka (2) vedúca do Petrovej Lehoty.

Osadu v južnej časti Strážovských vrchov na mieste terajšej obce Petrová Lehota pravdepodobne založili v období 1119 - 1307 mnísi – rytieri Rádu templárov (3), ktorí tam mali svoje sídlo a hradisko mali na vyššie uvedenom vršku.

Ich poslanie v tejto oblasti bolo udržiavať Kráľovskú cestu a mosty nad potokom Machnáč a strážiť prechod cez horské sedlo Machnáč.

Je predpoklad, že kostol v Petrovej Lehote postavili templári v rokoch 1119 – 1307 a tu mali rytieri duchovnú správu, svojho duchovného - pátra.

V tejto súvislosti sa až do súčasnosti zachovalo, že občania okolitých obcí volajú vyššie uvedenú obec Patrová Lehota a jej obyvatelia sú ľudovo nazývaní Patrovania.

Ďalšou, iste nie náhodnou, je aj skutočnosť, že lúka pod Machnáčom, kde sa zatáča cesta do Petrovej Lehoty, je označovaná ako „Ritterwiese“ (Rytierska lúka).

Údajne sa v niektorej súkromnej zbierke nachádzajú templárske kríže, nájdené pri terénnych úpravách pod autobusovú zástavku na mieste, kde odbočuje cesta z Kráľovskej cesty (na mape v prílohe číslo 3 má táto cesta číslo 516) do Petrovej Lehoty.

Rád templárov v roku 1312 zrušil po cirkevnej stránke pápež Klement V., 1305 – 1314.

Sú aj také názory, že pôvodne Kráľovská cesta sa zatáčala pri dolnej časti petrolehotského potôčka doľava a viedla cez osadu, ktorú vybudovali templári na mieste terajšej obce Petrová Lehota, z nej pokračovala severovýchodným smerom a nad terajšou Havránkovou dolinou sa zatočila doľava, smerom na horské sedlo Machnáč; v prílohe číslo 1 je snímka z mapy, v ktorej je táto cesta od Petrovej Lehoty zakreslená už iba ako poľná cesta.

Hradisko pod Machnáčom po roku 1307 zaiste patrilo do systému ochrany na severnom okraji Bánovskej kotliny. Išlo o pohraničné strážne hradiská s trvalými vojenskými posádkami, ktorých úlohou bolo chrániť vstup do kotliny pri diaľkových cestách a horských priechodoch. Takéto hradiská stáli na vyvýšených vrchoch, odkiaľ bol dobrý výhľad po okolí.

Pozoruhodná je skutočnosť, že z ostatných hradísk možno dovidieť na hradný vrch v Hradnej, teda bola tu možnosť komunikácie na diaľku prostredníctvom svetelných signálov. Na rozdiel od ostatných hradísk, vybudovaných na okraji osídleného územia, Hradnianský hrad dominoval nad krajom.

V súvislosti so vznikom a rozvojom uhorského strážneho systému a s potrebou starých ochranných obchodných ciest začali sa z iniciatívy kráľa budovať mýtné stanice pri cestách na dôležitých priechodoch. Aj na diaľkovej ceste z Ponitria do Považia vznikla potreba zabezpečiť nerušený prechod cez horské sedlo Machnáč na rozhraní týchto kotlin.

Úlohou mýtnej stanice na horskom sedle Machnáč bolo strážiť prístupovú cestu zo severu

Mnísi Rádu templárov ako ochrancovia horského sedla Machnáč v severnej časti Kráľovskej cesty spájajúcej Ponitrie s Považím

do Bánovskej kotliny, vyberať mýtné poplatky pri vstupe do územia, furmanom a kupcom poskytovať výpomocný záprah pri prevážaní nákladu prudko stúpajúcim terénom cesty, chrániť pocestných pred prepadnutím zbojníkmi a lúpežou, poskytovať útulok pocestným. Na to slúžil i pocestný hostinec na horskom sedle Machnáč, kde ešte aj v súčasnosti vidieť jeho ruiny.

V prílohe číslo 2 je zobrazený Veľmajster templárskeho rádu Jacques Molay a pečať templárov, v prílohe číslo 3 je zobrazený rytier Rádu templárov.

Na snímke z mapy v prílohe číslo 4 je vpravo od horského sedla Machnáč zakreslená ruina pocestného hostinca a vpravo od nápisu Petrová Lehota je zakreslená poloha žrebčína – Letný dvor, ktorý patrí k motešickému žrebčínu.

1. V Petrovej Lehote podľa záznamov v schematizmoch Nitrianskej diecézy existovala samostatná farnosť v roku 1332. Ďalšia písomná zmienka o obci je z roku 1346 ako „terra Petri, filii Pavli nobilis de Dyuek“, que vocatur Lyhota Petri“, čo znamená „zem Petra, syna Paula, zemana z Diviak, ktorá sa nazýva Petrová Lehota“. Peter teda dostal zem, ktorá bola pomenovaná podľa neho. Tu pôdu dostal pravdepodobne skôr, ale v tomto roku sa písomne spomína ako jeho zem. To ale nevylučuje skutočnosť, že nejaké osídlenie tam bolo už predtým

V ten istý deň, 23. novembra 1714, keď bol vizitovaný farský kostol bol navštívený aj petrovolehotský kostol. Z tohto dňa sa zachoval aj jeho najstarší opis. Správa hovorí o starodávnej budove – kostola z pevných múrov, postavenom na vršku, zasvätenom sv. Michalovi archanjelovi. Už v tejto kanonickej vizitácii sa kostol spomína ako filiálny.

Mnísi Rádu templárov ako ochrancovia horského sedla Machnáč v severnej časti Kráľovskej cesty spájajúcej Ponitrie s Považím

2. Podľa prílohy číslo 4 voda tohto potôčika vyviera v troch prameňoch, z toho: dva pramene sú medzi obcou Petrová Lehota a kopcami Trubárka, 671 m. n. m. a Svitava, 700 m. n. m., tretí prameň je pred obcou vľavo medzi kopcom Panský háj, 498 m. n. m. a kopcom s vyznačenou kótou 445 m. n. m. a pri odbočke z cesty číslo 516 smerom do Petrovej Lehoty sa tento potôčik vlieva do potoka Machnáč.

3 Katolícky Rád templárov

Aj keď je Rád johanitov najstarší a dodnes existujúci v podobe maltézskeho rádu, najznámejší, najmocnejší a najvplyvnejší z vojenských a mníšskych reholí boli nepochybne templári.

Tento rád založili v rokoch 1118 – 1119 francúzski šľachtici Hugo de Payne a Godefroi de Saint – Omer a jeho hlavnou úlohou bolo chrániť pútnikov prichádzajúcich do Svätej zeme a do pútnických miest. Kráľ Balduin im dal do užívania časť svojho paláca.

Rád templárov bol cirkvou schválený na koncile v Troyes (1128) a jeho prvým predstaveným (veľmajstrom) sa stal Hugo de Payne. Rád sa s podporou sv. Bernarda rýchlo rozšíril a od pápeža Eugena III. dostali rytieri aj povolenie nosiť svoj odznak – červený kríž na bielom plášti.

Rád templárov bol rozdelený do troch kategórií :

- * prvou boli rytieri, z ktorých bol volený veľmajster so šľachtickým pôvodom, mal absolútnu moc,
- * druhú tvorili seržanti z radov nižšej aristokracie a
- * tretiu kňazi, ktorí pôsobili ako vojenská kapla. a plnili rôzne duchovné povinnosti.

Zaslúbení v chudobe, mravnej čistote a poslušnosti sa stali v priebehu doby, kedy vzrastal ich počet, zborom vysoko profesionálnych vojakov, ktorí nemali vo vtedajšom svete súpera. Tvorili elitnú jednotku a boli si toho vedomí. Ich odvaha sa stala medzi spojencami i nepriateľmi príslovnou. Boli pripravení ísť hneď a kamkoľvek a bojovali vždy na najnebezpečnejších miestach.

Rád templárov mal na vrchole svojej moci a slávy 7000 rytierov, seržantov, kňazov a ďalších menej významných členov. V priebehu prvých dvoch storočí svojho pôsobenia vybudovali templári v kresťanských krajinách takmer 900 dobre opevnených hradov.

Rytieri templárskeho rádu ako skúsení finančníci vytvorili v Európe základy medzinárodného bankovníctva. Ich rady využívali pri správe krajín mnohí pápeži, králi a najbohatší šľachtici. Hoci všetci členovia rádu boli dobrovoľne chudobní, ich rád vlastnil a spravoval obrovské majetky a bohatstvo.

Pápež Inocent II. vzal Rád templárov pod svoju ochranu, uznal im právo ponechať si všetok majetok a koristiť, ktorú získali v bojoch s nepriateľmi Krista.

Keď boli templári na vrchole svojho rozkvetu prišiel krutý pád. Na základe vykonštruovaných obvinení sa francúzsky kráľ a súčasne i najvyšší dlžník templárov Filip IV. zo ziskuchtivých dôvodov rozhodol mocný rád zničiť. S pomocou krutého francúzskeho inkvizítora Ymberta a za súhlasu pápeža Klementa V., 1305 – 1314, v noci z 12. na (piatok) 13. októbra 1307 bol veľmajster Jacqua de Molaya a všetci rytieri Rádu templárov zatknutí a majetok rádu bol skonfiškovaný v prospech kráľa.

O päť rokov neskôr, 22. marca 1312, na viedenskom koncile pápež Klement V. výnosom *Vox clamantis* Rád templárov zrušil, a to proti vôli väčšiny zúčastnených.

Templári boli neprávom ako kacíri vo Francúzsku ako aj ďalších krajinách prenasledovaní, väznení a upaľovaní.

S templármi sa spája záhada, kde sa podel pred likvidáciou rádu ich zlatý poklad. Historické dokumenty potvrdzujú, že z francúzskeho prístavu La Rochelle vyplávalo osemnásť lodí vrchovato naložených rozprávkovo veľkým pokladom. Konvoj plachetníc bol naložený zlatom, striebrom, drahými kameňmi, korunovačnými klenotmi, no aj vzácnymi dokumentmi duchovnej povahy, to všetko by malo v súčasnosti nevyčísliteľnú hodnotu. Traduje sa, že templári vlastnili aj najvzácnejšie relikvie kresťanského sveta – Svätý grál a Archu zmluvy, ktorá uchovávala desať prikázaní.

Niektorí historici sa domnievajú, že templári odviezli svoj poklad najprv do Škótska a odtiaľ na

Mnísi Rádu templárov ako ochrancovia horského sedla Machnáč v severnej časti Kráľovskej cesty spájajúcej Ponitrie s Považím

územie Nového Škótska pri pobreží Kanady. Tam vraj vybudovali svoju zámorskú základňu. Poklad Rádu templárov sa do súčasnosti nenašiel.

O tom, že existujú autentické záznamy z procesu s templármi 800 rokov nikto nevedel. Až v roku 2000 paleografička Vatikánskeho tajného archívu Barbara Frale, ako uznávaná špecialistka na staré písmo, objavila kópiu chinonského pergamentu so záznamami s procesu s rytiermi Rádu templárov. O šesť rokov neskôršie sa Svätá stolica rozhodla zverejniť cenné reprodukcie najdôležitejších dokumentov z vyšetrovania účelovo obvinených templárov.

Knihu vytlačenú na bavlnenom papieri s rozmermi 29 x 45 centimetrov vydalo vydavateľstvo Scrinium v limitovanom náklade 800 kusov. Do predaja prísne prevereným kupcom bolo daných 799 kusov. Podľa historikov najcennejšou časťou knihy je kópia šesť metrov dlhého pergamentu so svedectvom o procese s templármi.

Táto unikátna kniha obsahuje aj ďalšiu raritu – dokumenty so súkromnej zbierky pápeža Klementa V., ktorý požehnal prenasledovanie aj upálenie templárov v marci 1314 pred chrámom Notre – Dame. Pergameny lemujú do červeného vosku odliate pečate kardinálov, ktorý vypočúvali a vyšetrovali templárov obvinených z kacírstva.

Predslov k vydaniu historických dokumentov napísal vedúci Vatikánskeho tajného archívu Siergemo Paganena.

Jedna z uvedených kníh sa nachádza na Slovensku vo vlastníctve súkromnej osoby.

Snímka z mapy číslo 1

Snímka z mapy Považský Inovec 3, Slovenská kartografia, n. p. Bratislava 1985.

Na tejto mape je cesta od dolnej časti petrolehotského potôčka po Petrovú lehotu nakreslená ako cesta s pevným povrchom a od tejto obce severovýchodným smerom nad vstup do Havránkovej doliny je vyznačená ako poľná cesta.

Mnísi Rádu templárov ako ochrancovia horského sedla Machnáč v severnej časti Kráľovskej cesty spájajúcej Ponitrie s Považím

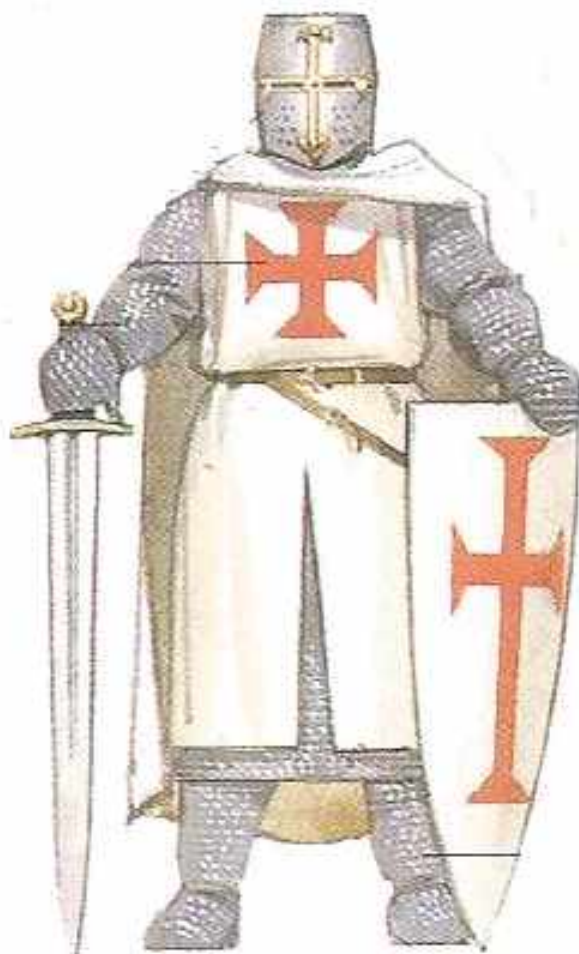
Príloha číslo 2

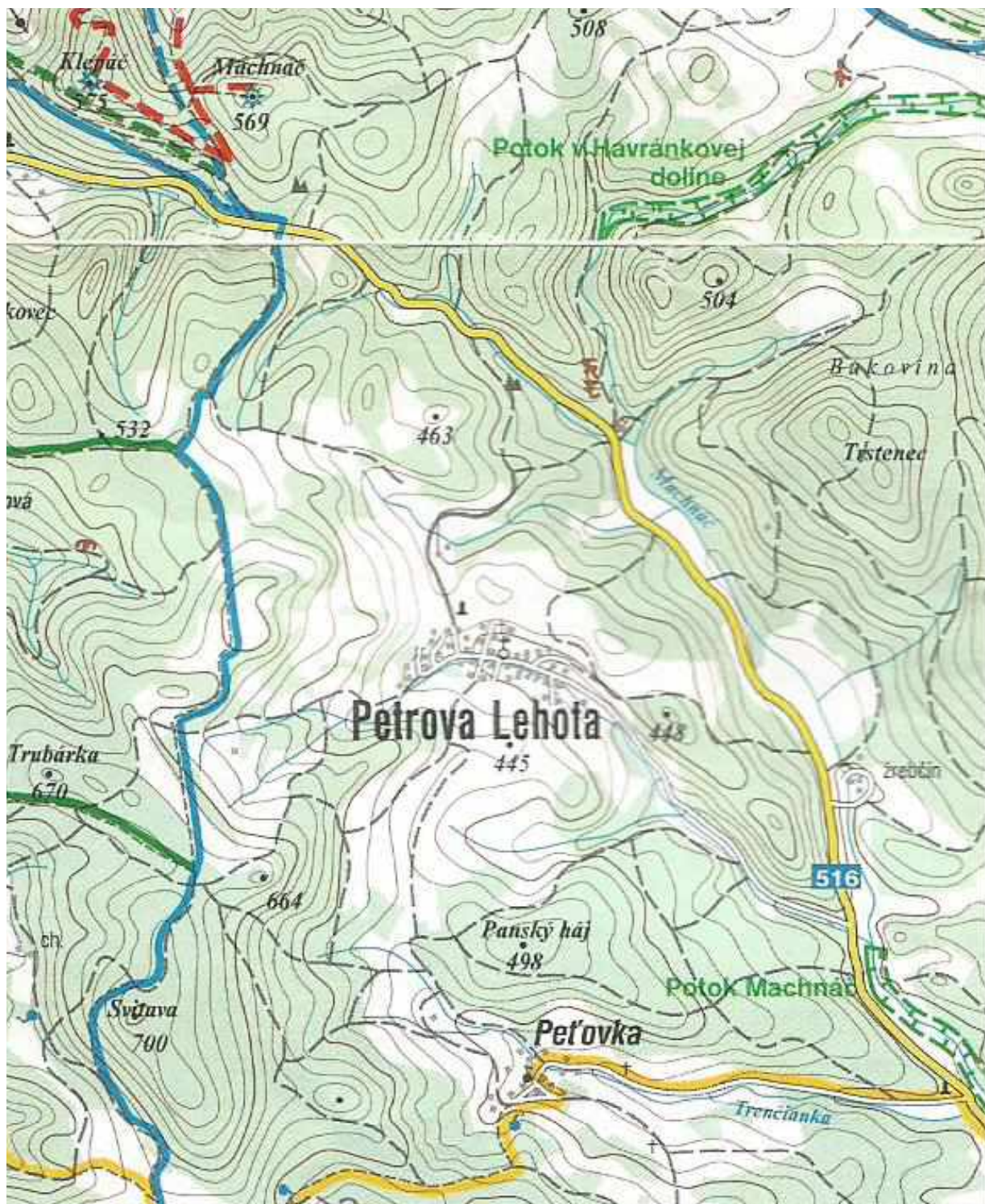
Pečať Rádu templárov

Mních - rytier Rádu templárov

Snímka z mapy číslo 2

Snímka z mapy Stredné Považie I., InfoMedia, a. s. Bratislava 1997.

Na tejto mape je vpravo od horského sedla Machnáč zakreslená ruina počestného hostinca, vľavo od terajšej cesty číslo 516 je nad vstupom do Havránkovej doliny vyznačená ruina neznámeho pôvodu a vpravo od názvu obce Petrová Lehota vedľa terajšej cesty číslo 516 vpravo je zakreslený žrebčín – Letný dvor, ktorý patrí motešickému žrebčínu.

Mnísi Rádu templárov ako ochrancovia horského sedla Machnáč v severnej časti Kráľovskej cesty spájajúcej Ponitrie s Považím

Použitá literatúra:

Veľká ilustrovaná všeobecná encyklopédia, Vydavateľstvo Ikar, a. s. Bratislava 2002

Pamäť jednej farnosti, Jozef Holka 2006

Stopäťdesiat rokov v živote národa, František Vnuk

Rytierske duchovné rády v Európe, in KULTÚRA číslo 10/2010

Poklad z Vatikánu, in ŽIVOT číslo 51 – 52, 24. december 2016

Temný deň, in Slovenka 31. 10. 2017.

Mapy